

УДК 7.011:377.8

М. П. ПОКРОПИВНИЙ

аспірант

Житомирський державний університет
імені Івана Франка

СТАН СФОРМОВАНOSTІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МИТЦІВ

У статті подано результати експериментального дослідження, спрямованого на виявлення рівня сформованості художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю в умовах навчання в коледжі; висвітлено основні закономірності діагностики проблеми дослідження за особистісним, навчальним, оціночним та творчим критеріями; охарактеризовано основні тенденції результативності фахової підготовки коледжів мистецтв.

Ключові слова: художньо-естетична компетентність, критерії вимірювання, майбутні фахівці мистецького профілю, коледж мистецтв, рівень сформованості художньо-естетичної компетентності.

Актуальність дослідження стану сформованості художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю визначено потребами об'єктивного оцінювання результатів фахової підготовки у коледжі мистецтв; комплексної діагностики художньо-естетичної компетентності як професійно значущої якості майбутніх митців; переорієнтації змісту освіти в коледжах та науково-методичних засад організації навчально-виховного процесу в них. Проблема вимірювання рівня сформованості художньо-естетичної компетентності майбутніх митців тісно пов'язана з результатами теоретико-методичного аналізу змісту та очікуваних результатів фахової підготовки в коледжах мистецтв. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження (Л. Глазунова [1], Н. Крилова [2], Л. Масол [3], О. Пометун [4] та ін.) дав змогу виокремити основні критерії діагностики сформованості художньо-естетичної компетентності – особистісний, навчальний, оціночний та творчий.

Метою статті є кількісний та якісний аналіз стану сформованості художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю і умовах навчання у коледжі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз; вивчення й узагальнення передового та інноваційного досвіду.

Особистісний критерій вимірювання рівня художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю визначається сукупністю показників, спрямованих розкрити особливості *мотиваційно-ціннісного та емоційно-вольового компонентів* досліджуваного явища. Для діагностики особистісного критерію ми послуговувалися проективною методикою чорнильних плям Роршаха, спрямованою на вивчення структурних характеристик особистості досліджуваних – особливостей їх афектив-

но-мотиваційної сфери, пізнавальної діяльності, спрямованості. Результати діагностики студентів на констатувальному етапі експерименту подано в табл. 1.

Таблиця 1

Діагностика показників особистісного критерію художньо-естетичної компетентності майбутніх митців, у абсолютних (а. в.) і відносних (%) величинах

№	Показники інтерпретації	КГ		ЕГ	
		а.в.	%	а.в.	%
1.	<i>Прагнення до інтеграції</i>				
а	Норма	112	59,57	109	61,93
б	Відхилення	76	40,43	67	38,07
2	<i>Прояв свідомих конструктивних тенденцій особистості</i>				
а	Норма	105	55,85	92	52,27
б	Відхилення	83	44,15	84	47,73
3	<i>Емоційна об'єктивність</i>				
а	Норма	89	47,34	82	46,59
б	Відхилення	99	52,66	94	53,41
4	<i>Допитливість, оригінальність мислення</i>				
а	Норма	84	44,68	79	44,89
б	Відхилення	104	55,32	97	55,11
5	<i>Творчість мислення (не застереотипізованість)</i>				
а	Норма	93	49,47	89	50,57
б	Відхилення	95	50,53	87	49,43
6	<i>Активність та доброзичливість життєвих установок</i>				
а	Норма	116	61,70	108	61,36
б	Відхилення	72	38,30	68	38,64
7	<i>Творчий інтелект</i>				
а	Норма	103	54,79	96	54,55
б	Відхилення	85	45,21	80	45,45
8	<i>Адаптованість і афективна стабільність</i>				
а	Норма	91	48,40	89	50,57
б	Відхилення	97	51,60	87	49,43
9	<i>Здатність до емпатії</i>				
а	Норма	106	56,38	102	57,95
б	Відхилення	82	43,62	74	42,05
10	<i>Адекватність міжособистісних стосунків</i>				
а	Норма	134	71,28	122	69,32
б	Відхилення	54	28,72	54	30,68
11	<i>Естетичні здібності</i>				
а	Норма	134	71,28	129	73,30
б	Відхилення	54	28,72	47	26,70
Разом		188	100	176	100

Показник “Прагнення до інтеграції” описує особливості інтеграції досліджуваних шляхом визначення рівня стандартизованості його відповідей, орієнтації на вирішення практичних питань, наявність системного ба-

чення світу та власної життєдіяльності. Близько 60% учасників експерименту характеризуються цілісним світобаченням. Водночас, близько 40% досліджуваних обох груп виявили відхилення за цим показником, що може свідчити про несформованість когнітивного структурування.

Показник “Прояв свідомих конструктивних тенденцій особистості” відображає конструктивність мислення, продуктивність інтелектуальної діяльності досліджуваних (55,85% студентів контрольної групи і 52,27% досліджуваних експериментальної групи). Тобто, майже половина досліджуваних студентів не готові до конструктивної взаємодії у власній життєдіяльності.

Показник “Емоційна об’єктивність” визначає особливості емоційних реакцій досліджуваних, здатність розумно контролювати власні афективні вияви, не потрапляти під вплив ситуаційних емоцій. Виявлено, що менше половини майбутніх митців (47,34% у контрольній групі та 46,59% у експериментальній групі) володіють емоційною об’єктивністю у межах норми.

Ще один показник “Адаптованість і афективна стабільність”, за яким 48,40% досліджуваних контрольної групи та 50,57% учасників експериментальної групи показали результати у межах норми. Відхилення від норми за цим показником може свідчити про невпевненість, тривожність, високий рівень внутрішньої конфліктності.

Показник “Здатність до емпатії” свідчить про сензитивність, чутливість досліджуваного до тонкощів міжособистісних стосунків, здатність до розуміння емоційних станів інших людей; в нормі він притаманний 56,38% досліджуваних контрольної та і 57,95% досліджуваних експериментальної груп.

“Адекватність міжособистісних стосунків” відображає уявлення людини про саму себе та своє соціальне оточення. У нормі цей показник свідчить про усвідомлені та контрольовані суб’єктом власні потреби та рефлексії, відображені в активних доброзичливо-кооперативних життєвих установках (71,28% учасників контрольної групи та 69,32% –експериментальної).

“Активність та доброзичливість життєвих установок” говорить про благополучність емоційних і когнітивних установок досліджуваних – тобто орієнтованість на успіх у майбутній діяльності. У ході діагностики виявлено, що 61,70% студентів контрольної групи та 61,36% учасників експериментальної групи володіють установками на доброзичливу взаємодію у межах норми.

Творчість є визначальною характеристикою художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю, тому можливість її дослідження в ході тестування є важливим діагностичним матеріалом.

Показник “Допитливість, оригінальність мислення” у нормі притаманний лише 44,68% і 44,89% досліджуваним контрольної та експериментальної груп відповідно. Відхилення за визначеним показником характеризують емоційно сухих, манірних людей.

“Творчість мислення (не застереотипізованість)” у нормі може характеризувати людей, стимулюючими факторами поведінки яких є внутрішні

мотиви, а не вимоги оточення; творче мислення характеризується продуктивністю та відсутністю стереотипів (49,47% досліджуваних контрольної групи та 50,57% експериментальної). Вважаємо за важливе впроваджувати в навчально-виховний процес мистецьких коледжів форми педагогічної діяльності, спрямовані на позбавлення майбутніх митців соціальних, особистісних, міжкультурних стереотипів.

“Творчий інтелект” характеризується творчими здібностями досліджуваних і розвиненою уявою, що відображається у здатності людини творчо сублімувати афективні конфлікти й тим самим досягати внутрішньої стабільності, що найбільш притаманно мистецьким професіям (акторам, художникам). Норма прояву цього показника діагностована у 54,79% учасників контрольної групи і 54,55% досліджуваних експериментальної групи.

Показник “Естетичні здібності” відображає естетичні потреби особистості, невід’ємні від художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю. За зазначеним показником у ході діагностики одержано достатньо високі результати (норма притаманна 71,28% учасникам контрольної групи та 73,30% досліджуваним експериментальної групи).

Таким чином, проведена діагностика особистісного критерію дає змогу виділити важливі перспективні напрямки перетворювальної педагогічної діяльності. Одержані результати узагальнено нами у табл. 2.

Таблиця 2

Рівні прояву особистісного критерію художньо-естетичної компетентності майбутніх митців

Рівні прояву особистісного критерію	КГ		ЕГ	
	а.в.	%	а.в.	%
Низький	47	25,00	43	24,43
Середній	109	57,98	104	59,09
Високий	32	17,02	29	16,48
Разом	188	100	176	100

Таким чином, переважна частина опитаних студентів володіють низьким рівнем прояву особистісного критерію художньо-естетичної компетентності (57,98% у контрольній та 59,09% у експериментальній групах). Ми пов’язуємо це переважно з розвиненістю у досліджуваних естетичних здібностей, сприятливими міжособистісними стосунками та творчим інтелектом. Водночас майже кожний четвертий студент (25% контрольної групи та 24,43% – експериментальної) має низький рівень сформованості особистісних якостей.

Навчальний критерій художньо-естетичної компетентності відображає когнітивні особливості досліджуваного явища; рівень його прояву вивчався нами методом аналізу документів і оцінювання результатів навчальної успішності майбутніх фахівців мистецького профілю під час навчання в коледжі. Результати кількісного аналізу подано у табл. 3.

Таблиця 3

**Рівні прояву навчального критерію художньо-естетичної
компетентності майбутніх митців**

Рівні навчальної успішності студентів з дисциплін	КГ		ЕГ	
	а.в.	%	а.в.	%
Низький	35	18,62	31	17,61
Середній	89	47,34	87	49,43
Високий	64	34,04	58	32,95
Разом	188	100	176	100

Згідно з одержаними даними, кожний третій студент коледжу володіє високим рівнем навчальної успішності (34,04% у контрольній та 32,95% у експериментальній групі). Однак реформування системи освіти та її переорієнтація на компетентнісний підхід вимагає врахування коефіцієнту старіння знань випускників, тому набувають значення інші компоненти компетентності – особистісні якості, творчі здібності тощо.

Розподіл студентів за рівнями прояву навчального критерію має нормальний характер (47,34% у контрольній та 49,43% у експериментальній групах). Актуалізується потреба роботи зі значною часткою студентів, що мають низький рівень навчальної успішності (18,62% і 17,61% досліджуваних за групами відповідно) – це молодь із нестійкою мотивацією до оволодіння майбутньою професією і тому вимагає особливої уваги з боку педагогічного колективу.

Діяльнісно-поведінковий компонент художньо-естетичної компетентності майбутніх митців співвідноситься з **творчим критерієм** вимірювання рівня сформованості досліджуваного явища. Розподіл студентів за рівнями сформованості окремих компетенцій художньо-естетичної компетентності подано у табл. 4.

Таблиця 4

**Рівні сформованості художньо-естетичної компетентності
майбутніх митців за фаховими компетенціями**

1	Рівні сформованості компетенцій	КГ		ЕГ	
		а.в.	%	а.в.	%
1	2	3	4	5	6
1.	<i>Проектна</i>				
А	базовий	63	33,51	65	36,93
Б	достатній	76	40,43	69	39,20
В	творчий	49	26,06	42	23,86
2.	<i>Конструкторська</i>				
а	базовий	59	31,38	58	32,95
б	достатній	91	48,40	83	47,16
в	творчий	38	20,21	35	19,89
3.	<i>Технічна</i>				
а	базовий	39	20,74	35	19,89
б	достатній	93	49,47	84	47,73
в	творчий	56	29,79	57	32,39

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	6
4.	<i>Технологічна</i>				
а	базовий	64	34,04	62	35,23
б	достатній	85	45,21	77	43,75
в	творчий	39	20,74	37	21,02
5.	<i>Організаційно-контрольна</i>				
а	базовий	59	31,38	56	31,82
б	достатній	88	46,81	82	46,59
в	творчий	41	21,81	38	21,59
б.	<i>Соціально-освітня</i>				
а	базовий	42	22,34	39	22,16
б	достатній	96	51,06	92	52,27
в	творчий	50	26,60	45	25,57
Загальний рівень самооцінки художньо-естетичної компетентності					
а	базовий	54	28,72	53	30,11
б	достатній	88	46,81	81	46,02
в	творчий	46	24,47	42	23,86
Разом		188	100,00	176	100,00

Отже, найбільша кількість студентів зосереджена у середньому рівні (від 40 до 50% відповідно до типу компетенції для обох груп досліджуваних); близько 30% студентів володіє низьким рівнем володіння зазначеними компетенціями; лише кожний п'ятий студент (близько 20%) оцінює свій рівень панування компетенціями як високий.

Узагальнення даних опитування за окремими компетенціями характеризує загальний рівень самооцінки студентами рівня своєї художньо-естетичної компетентності та відповідає оціночному критерію діагностики.

Крім самооцінки студентами рівня володіння окремими компетенціями, творчий критерій художньо-естетичної компетентності оцінено й за результатами виконання студентами індивідуальних мистецьких проєктів, це було здійснено для нівелювання фактору суб'єктивності одержаних результатів самооцінювання. Результати оцінки викладачами, що виступили в ролі експертів, подано у табл. 5.

Таблиця 5

Рівні прояву творчого критерію художньо-естетичної компетентності майбутніх митців на констатувальному етапі експерименту

Рівні виконання індивідуальних творчих проєктів	КГ		ЕГ	
	а.в.	%	а.в.	%
Низький	29	15,43	26	14,77
Середній	113	60,11	109	61,93
Високий	46	24,47	41	23,30
Разом	188	100	176	100

Одержані результати оцінювання індивідуальних мистецьких проєктів студентів коледжу свідчать про відповідність між оцінками викладачів

та студентів щодо діяльнісно-поведінкового компоненту художньо-естетичної компетентності. Переважна більшість оцінок (60,11% у контрольній групі та 61,93% в експериментальній групі) зосереджена у середньому рівні прояву творчого критерію. Високий рівень прояву творчого критерію діагностовано у 24,47% студентів контрольної групи та 23,30% майбутніх митців експериментальної групи. Близько 15% досліджуваних обох груп мають низький рівень сформованості творчого критерію. Узагальнені результати констатувального діагностичного зрізу подано у табл. 6.

Таблиця 6

**Рівні сформованості художньо-естетичної компетентності
майбутніх митців**

Рівні художньо-естетичної компетентності	КГ		ЕГ	
	а.в.	%	а.в.	%
Базовий	41	21,80	38	21,59
Достатній	100	53,19	95	53,98
Творчий	47	25,01	43	24,43
Разом	188	100	176	100

Отже, 21,80% студентів контрольної групи та 21,59% досліджуваних експериментальної групи володіють базовим рівнем художньо-естетичної компетентності.

Достатній рівень художньо-естетичної компетентності притаманний 53,19% учасників контрольної групи та 53,98% майбутніх митців експериментальної групи.

Творчий рівень художньо-естетичної компетентності трактуємо як перетворювальний – такий, що здатний змінювати освітнє середовище коледжу внаслідок власної творчої активності студентів.

Висновки. Отже, діагностика стану художньо-естетичної компетентності майбутніх фахівців мистецького профілю в умовах навчання в коледжі засвідчили незадовільність результатів професійної підготовки студентів з огляду на проблему дослідження. Позитивною тенденцією проведеного експериментального дослідження вважаємо високий рівень фахових знань та умінь студентів. Однак результати діагностики за особистісним і оціночним критерієм свідчать про можливість і доцільність педагогічної діяльності, спрямованої на підвищення рівня художньо-естетичної компетентності майбутніх митців.

Список використаної літератури

1. Глазунова Л. О. Ідеї формування естетичної компетентності особистості у зарубіжній науковій літературі / Л. О. Глазунова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 16. Зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 14 (24). – С. 91–97.
2. Крылова Н. Б. Культурология образования : учеб. пособ. / Н. Б. Крылова. – Москва : Народное образование, 2000. – 272 с.
3. Масол Л. М. Концептуальні засади формування змісту загальної мистецької освіти в контексті державних стандартів [Електронний ресурс] / Л. М. Масол // Психоло-

лого-педагогічні проблеми сільської школи. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/1/visnuk_3.pdf.

4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 15–25.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2015.

Покропивный Н. П. Состояние формирования художественно-эстетического компетентности будущих художников

В статье представлены результаты экспериментального исследования, направленного на выявление уровня формирования художественно-эстетической компетентности будущих специалистов художественного профиля в условиях обучения в колледже; выявлены основные закономерности диагностики проблемы исследования по личностным, учебным, оценочным и творческим критериям; охарактеризованы основные тенденции результативности профессиональной подготовки колледжесей искусств.

Ключевые слова: *художественно-эстетическая компетентность, критерии измерения, будущие специалисты художественного профиля, колледж искусств, уровень формирования художественно-эстетической компетентности.*

Pokropynyi M. The State of the Artistic – Aesthetic Competence Formation of the Future Artists

The article deals with the experimental research which was aimed to reveal the level of the artistic – aesthetical competence formation of the future specialists of an art profile (branch) in terms of studying in a college. The founded principal laws of the diagnostics of the research problem according to the personal, educational, evaluative and creative criteria are introduced. The main tendencies of the efficiency of professional training in art colleges are characterized.

The implementation importance of the methods of pedagogical activities aimed to overcoming the personal, social and intercultural stereotypes for the efficient professional self-realization into the educational process of art colleges is argued.

It is found out that the appropriate technology application in the sufficient pedagogical conditions have to assist the students' mobility and flexibility in the educational and perceptual activities.

The experimental behavior component of the artistic- aesthetic competence of the future artists is related to the creative criterion. The students' mastered level of design, technical, technological, organizational and controlling as well as social and educational competence is defined.

The necessity of motivation enhancing for mastering special knowledge and skills which provide the development of personal professional qualities are proved.

The scientific research prospects concerning the development and application of the author's technology of the artistic – aesthetical competence formation of the future artists are outlined.

Key words: *the artistic – aesthetical competence, the criteria of measurement, the future specialists of an art profile, college of arts, the level of the artistic – aesthetical competence formation.*